

— **Jadranski dan** — praznik našega morja bodo 31. oktobra po odredbi kraljev. banske uprave proslavile vse šole v banovini. Proslavile pa ga bodo prav tako tudi vse šole po ostalih banovinah. Sekcija Pomladka Jadranske straže v Ljubljani je poslala na vse organizirane šole v I. okrožnici PJS potrebna navodila, naknadno pa še tiskana predavanja v to svrhu. Ugledna šolska upraviteljstva in poverjeničstva PJS Sekcija najvrednejše prosi, naj blagovolijo poskrbeti za čim dostojnejšo in slovesnejšo proslavo praznika našega morja! Pomladka JS, ki bi tiskana predavanja ne bil prejel, naj ga nujno zahteva pri Sekciji PJS, Ljubljana, Tyrševa 1a/IV.

— **»Živi izvir«**. Šolskim ter učiteljskim knjižnicam kakor tudi posameznikom priložimo nabavo knjige »Živi izvir«. Subskripcijski termin je podaljšan do 15. novembra. Vse ostalo je bilo najavljeno v prospektih, na kar ponovno opozarjamo.

— **Tovariši(-ce)!** Podeželsko dekle, pridno in pošteno, s približno 16 leti starosti, ki je sposobno primitivnega šivanja, dobi pri boljši rodbini v Ljubljani primerno zaposlitev za vsa

hišna opravila. Cenj. tovariše(-ice) prosim, da me obvestite o tem, s potrebnimi podatki in s priporočili. Rado Grum, Ljubljana, Frančiškanska ulica 6. — Za uslugo vsem prav lepa hvala!

— **Letošnje Vodnikove knjige**, ki izidejo ob koncu t. m., je krasno opremil znani naš slikar prof. Mirko Subic. Praticko pa sta poleg njega ilustrirala tudi prof. France Podrekar in slikar-grafik Elko Justin. Ljubitelji tepe knjige, ne odlašajte! Javite se brž poverjeniku v svojem kraju ali pa naravnost pisarni Vodnikove družbe v Ljubljani, Knaflijeva ulica 5, pritličje, desno!

— **Gg. poverjenikom(-icam) Vodnikove družbe**. Vse one gg. poverjenike(-ce), ki se niso poslali nabiralnih pol. prav vljudno prosim Vodnikova družba, da naj pole določeno čimprej, da more pisarna pričeti z ekspedicijo letošnjih družbenih knjig.

— **Tovariši(-ce)**, nekateri ste prejeli po pošti knjižico »Zastoj je upala«. Nekaj jih je med vami, ki knjižice še do danes niste vrnili, ne plačali. Storitve čimprej s priloženo položnico št. 14.778!

Kaj vse pišejo

o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU

— **I Na okrožnico**, ki jo je po vesteh v »Slovenec« od dne 18. X. širila združena opozicija in kjer stoji med drugim: »Na stotine in tisoče uradništva so premestili, ker noče z jeruzalemcem. Čez 20 milijonov znašajo premeščenosti stroški, delovni ljudje pa stradajo...« Na to odgovarja »Slovenec«: »Na tisoče ljudi slovenskega imena in značaja je bilo pod JNS premeščenih... Ko pa je sedanjí režim popravil nekaj krivic in premestil v bližje kraje nekaj državnih nameščenec, ki so ali sami prosili za premestitev, ker so uvideli, da jih ljudstvo ne mara, ali pa take, ki so državno avtoriteto oškodovali s svojim življenjem, s koruzništvom, pijančevanjem in lenobo, ali pa take, ki so bili tako osvobodeni, ker so med jnsarskim režimom ljudi denuncirali, jim škodovali ter jih pri volitvah javno in brez sramu goljufali. Ko je sedanja vlada kakakega takega premestila, je pa ogenj v strel! Saj verjamemo, da so koruzniki in pijanci bili najbolj prikladno orodje jnsarskim metodam, ki pa jih je konec!«

— **I Stoletnica šole v Stogovcih** je bila 15. X. (»Marib. večernik«) 14. X.

— **I Nemčija ukinja verske šole**. 1676 redovnic-učiteljic bo vrženih iz 400 učnih zavodov. Država bo začela odslavljanje redovnic s 1. januarjem prihodnjega leta. Pripravljena je obdržati le one, če medtem zadostijo predpisom uradniškega zakona in če na miren način pretrgajo svoje zveze z redom. (»Slovenec« 16. X.)

— **I Govor senatorja Puclja**, ki ga je imel na grobu tragično preminule tovarišice Mrakove, skuša ironizirati »Slovenec« od 15. X.

— **I Sam je hotel biti premeščen** tov. V. P. — tako piše »Slovenec« od 15. X. Zupnika, da je prosil, naj intervenira. Mastno priobčuje list tale pasus prošnje: »Moji vzgojni uspehi pri šolski mladini so enaki ničli. Prav nikake avtoritete nimam več in vsled tega tudi ne volje za nadaljnje delo na sedanjem službenem mestu... Med ljudstvom in šolo je globok, skoro nepremostljiv prepad... Sedanje razmere so nevdružne! Zato si v interesu tukajšnje šole in sebe samega želim proč od tod... Če bi bil premeščen na zadnjo hribovsko enorazrednico, nič zato!«

boš čul same »nepristranske« sodbje skoro o vseh šolah v bližnji in daljni okolici.

Na enorazrednici si kot kralj. Res je pouk v oddelkih težji, a ko se mu privadiš, ti postane igrača, seveda, če ni preveč otrok. To je prava delovna zajednica. Starejši pomagajo mlajšim, a ti pridobe marsikaj od starejših. Mi sploh radi pretiravamo in te varljive sodbje se ponavljajo v vseh mogočih referatih, pa ga ni, ki bi jih skušal ovreči. Spomni se samo na to, da so izšli skoro vsi naši najboljši možje iz oddaljenih enorazrednic. Ta jim je dala prvo in trdno podlago. In koliko samoukov raznih strok so nam dali ravno naši najbolj oddaljeni kraji. Danes temu ni več tako. Kmetijski človek ne more več poslati svojega otroka v višje šole, ker bi mu en otrok uničil najbolj trdno posestvo. Tako bo ostal duševno in telesno najbolj zdrav človeški material za vsjo kulturo neizobražen in prinesel morda v prihodnjih generacijah zopet zdravega dotoka našemu propadajočemu inteligentnemu sloju.

Le pomisli na polpretekle in sedanje čase, koliko moralne gnilebe se je prijel naše tako zvane boljše družbe. Dnevna kronika nam to dovolj jasno izpričuje, a največji grešniki pa ostanejo navadno zakriti s plaščem prizanesljivosti z ozirom na ugled stanu, sorodstva in na močne zveze. Moralna degeneracija se je pokazala zlasti o priliki sprememb raznih režimov. Denunciacije, maščevanje, petolizništvo v zvezi z zajetjo strahopetnosti, boji za stolčke — prav ista slika kot zadnja stotletja propadajočega rimskega imperija.

Vsega tega pristni slovenski človek ne prenese. To je že tuja daševnost, ki je še pred nekaj desetletji nismo poznali, vsaj v tako ostrih oblikah ne. Tudi v bivši monarhiji je bil večinski pritis silen, neznošen. A našli so se vedno pokonci- možje, ki se sili niso uklopili in so navadno končno zmagali. To so bile one trdne korenine iz naroda, ki jim ni bilo mar, če se po tolikih letih službe poprimejo zopet dela v očetovi hiši, kjer bi

našli še vedno skromen kos kruha in streho nad seboj. Od današnjih brezdomcev, snov izstradanih služabnikov in uradnikov, ki nimajo ničesar drugega kot papirnata spricvala, tega poguma seveda ne moremo pričakovati, kar je tudi opravičljivo zanje. Ni pa dobro za splošno moralo in za — državo. Kajti ta potrebuje močnih osebnosti, ki ne klonajo pred vsakomur in zlasti ne pred krivičnimi diktatorji. Slepá pokorščina je neredna človeškega dostojanstva in vodi samo v propast, posameznika kot človeške družbe.

Znane so besede, ki jih je rekel moralno visoko stoječ državni uradnik svojemu prijatelju, ko je moral voliti proti svoji vesti: »Prijatelj, prosim te, pljuni mi v obraz, ker sem izdal sebe in svojo vest, edino na kar sem bil v življenju ponosen!«

V takem vzdušju je seveda pravemu človeku, zlasti idealnemu učitelju, ki hoče vzgajati poštene, iskrene in značajne ljudi, življenje že v tem oziru zagrenjeno in delovanje po vesti onemogočeno. Kako naj sicer vzgaja značaje, ko pa ljudstvo vidi, da mora vzgojitelji njihovih otrok dostikrat kloniti pred vaškimi in drugimi mogotci, ki bi mu sicer odjedli še borni košček že tako zagrenjenega kruha.

Vse to se v samotni vasi bolj čuti in opazi kot v večjem kraju, kjer se človek nekako izgubi v množici. Kajti politična demoralizacija je že zašla v zadnjo gorsko vas, ker imajo stranke v vsakem kraju svoje zaupne opazovalce. Ti delajo navadno največje zmedo v našem javnem življenju, ker iščejo največkrat le sami sebe, brez ozira na poštenje ter povzročajo s svojimi ovdabami posameznikom kot oblastem zmedo in neprimernost.

Teh zajedavcev in podjedov današnje družbe bi se moral vsak pošten človek daleč ogniti. Če zaideš v njih mreže, boš lutka in ne kaže drugega kot da pospraviš svojo ropotijo in se ogneš drugam.

ali po letih starejša tovarišica, ki je komaj prišla?

Odgovor! Pravico do naturalnega stanovanja imata obe, krajevni šol. odbor pa lahko nakaže stanovanje eni ali drugi.

VAŽNE RAZSODBE DRŽ. SVETA.

V. Nastavniki meščanskih šol — prevedba po § 62/24 fin. zakona 1932/33.

Nastavniki meščanske šole B. N. je odbilo ministristvo prosvete prošnjo za prevedbo v VI. položajno skupino s rešenjem S. N. br. 13.306/34 z dne 4. II. 1936. — Proti temu rešenju se je imenovana pritožila na državni svet, ki je odločil z razsodbo Br. 8683/36 z dne 30. III. 1936., da se mora prevesti po odredbi § 62/24 f. z. 1932/33. v VI skupino z dnem, ko je dovršila 15 let državne službe iz razlogov, ki jih navajamo dobesedno:

»Po § 62 t. 24 Fin. zakona za 1932/33 g. činovnici rasporedjeni po strukama § 43 st. 2 čin. zak. od 31 III 1931 g. sa fakultetskom ili višjom stručnom spremom posle 15 godina službe (državne) prevode se u VI pol. grupu zvanja, koja su rasporedjena po strukama po § 45 t. 3 (tri) č. z. a u vezi (257 t. 1. č. z. Iz ovoga zakonskoga propisa proizlazi da zakonodavac pod višjom stručnom spremom nije mislio na višu stručnu spremu koja bi bila ravna fakultetskoj, jer da se to htelo, onda bi u tom slučaju bilo izrično navedeno »sa fakultetskom ili njoj ravnoj višjoj stručnoj spremi, međjutim kao se u pomenutom zakonskom propisu ne traži, da je viša stručna sprema ravna fakultetskoj, to proizlazi, da se »višjom stručnom spremom« ima uzeti ona stručna sprema koja je viša od potpune srednjoškolske spreme po § 45 st. 2 č. z. Iz akata predmeta vidi se, da tužilja pored svršene učiteljske škole sa ispitom zrelosti ima osposobljenje za službu u (višim pučkim) građanskim školama, za dokaz čega podnosi svedodžbu Državnog ispitnog poverenstva za učiteljsku službu u višim pučkim školama u Zagrebu od 9 X 1919 g. br. 10 o položnom ispitni osposobljenja za (više pučke) građanske škole i da je na osnovu ovoga, a kao učiteljica građanske škole, dobila povišenje prinađelnosti za 10% iz člana 7 zak. o činovnicima iz 1923 g., shodno presudi Državnog saveta od 13 IX 1926 g. br. 27.978.

Donošenjem pak pomenutog § 62/24 htelo se, da se nastavnici, koji imaju višu stručnu spremu od one koja je potrebna po Zakonu o narodnim školama za učiteljice narodnih škola, pošto imaju višu spremu od učiteljica narodnih škola, dati mogućnost većeg napredovanja. Za slične slučajeve postojala je ranija odredba u čl. 7 Zak. o čin. od 1923 god. po kojoj su službenici sa većom školskom spremom od one koje se traži za struku dobijali i veće prinađelnosti, kakav je slučaj bio i sa tužiljom. — Imenovana je nakon položenog ispita osposobljena za (više pučke) građanske škole postavljena za nastavnicu višje devojačke škole u Varaždinu, dekretom Pokrajinske uprave za Hrvatsku i Slavoniju od 8 XII 1919 g. br. 43.483.

Po ranijim zakonskim propisima ovaj »ispit osposobljenja za (više pučke) građanske škole« davao je kvalifikacije za nastavnike građanskih škola, sve do osnivanja nižeg tečaja pedagoških škola.

A da je pak ovaj »ispit osposobljenja« izjednačen sa nižim tečajem višje pedagoške škole vidi se i iz odredbe § 60 t. 2 prelaznih naredjenja zakona o gradj. školama od 5 XII 1931 g., po kojemu se za nastavnike mogu prevoditi: svi dosadnji nastavnici (učitelji) građanskih škola koji su svršili nižji tečaj Više ped. škole sa diplomskim ispitom, kao i oni koji su položili ispit osposobljenja za građanske škole, ili kojima je to zvanje pri-

znato po dosadanjim zakonima i zakonskim odredbama. Osim toga i Glavni prosvetni savet na svom 2005 redovnom sastanku od 26 aprila 1934 g. Sn. br. 305/34, dao je mišljenje, da tužilja ima višu stručnu spremu u smislu § 62 t. 24 Fin. zakona za 1932/33 god.

Sa izloženog položeni ispit osposobljenja za (više pučke) građanske škole ima se smatrati kao viša stručna sprema po § 62 t. 24 Fin. zak. za 1932/33 god.»

VI. Kontraktualci — priznanje položaja pri sprejemu u državno službu.

Kontraktualni učitelj B. J. je bil sprejet v drž. službu in postavljen za uradniškega pripravnika z nad 3 leti službe.

Proti rešenju se je imenovani pritožil na državni svet, ki je odločil z razsodbo Br. 24.691/35 z dne 5. XII. 1935., da se tožba odbije, s tem da plača 400 Din takse.

Državni svet je utemeljil razsodbo z razlogi, ki jih navajamo dobesedno:

»Osporenim rešenjem priznato je tužiocu za penziju vreme u iznosu od 3 god. 8 meseci i 26 dana koje je delom proveo kao učitelj u raznim krajevima Italije a delom kao kontraktualni učitelj u našoj državi.

Tužilac napada osporeno rešenje zato što je postavljen za činovničkog pripravnika a ne za činovnika IX grupe. Navodi da u smislu § 58 stav. 2 Zakona o činovnicima za vreme službe u Italiji i kontraktualnom službom u našoj državi ispunjava uslove iz §§ 12 i 13 pom. zakona i da je upravna vlast imala da ga postavi za činovnika IX grupe.

Navodi u tužbi su neosnovani. Po stavu 2 § 58 pri prelazu iz kontraktualne službe u službu građanskog reda upravna vlast »može« da odredi grupu koju bi službenik mogao imati po ovom zakonu da je vreme kontraktualne službe proveo u službi građanskog reda. Iz ove odredbe nikako ne proizlazi obaveza upravne vlasti da »mora« da odredi odgovarajuću grupu. Ovo naročito s obzirom na činjenicu da je zakonodavac upotrebio reč »može« kao i na stav 3 istog propisa.»

VII. Sprejem u državno službu po nad desetletni prekinutvi.

Bivšemu učitelju B. V. je ministristvo prosvete z rešenjem O. N. br. 73.910 z dne 11. XI. 1935. odbilo prošnjo za ponovni sprejem u državno službu. — Proti rešenju se je B. V. pritožil, a državni svet je tožbo zavrnil z razsodbo Br. 4907/36 z dne 10. III. 1936. s tem, da plača tožilec takso 400 Din. Tožba je bila odbita iz razlogov, ki jih navajamo dobesedno:

»Po § 86 Zakona o nar. školama, učitelj koji je bio van učiteljske službe više od pet a manje od deset godina, može se ponovno primiti u učiteljsku službu, ako ponovo položi praktični učiteljski ispit i ako dokaže da njegovu dotadanje vladanje i zanimanje neće škoditi učiteljskom pozivu.

Po ovom zakonskom propisu za ponovan prijem u učiteljsku službu, traži se pored ostalih uslova i taj, da je bivši učitelj bio van učiteljske službe manje od deset godina.

Iz akata predmeta utvrđuje se da je tužilac, u momentu donošenja rešenja o odbijanju molbe za ponovan prijem u službu, bio preko deset godina van učiteljske službe, pa shodno gore navedenom zakonskom propisu nije mogao biti ponovno primljen u državnu službu.

Neumestan je navod tužioca da u momentu podnošenja molbe još nije bio deset godina van učiteljske službe, sa razloga što za primenu § 86. pom. zakona nije odlučan momenat podnošenja molbe, već momenat donošenja rešenja, pošto od diskrecije upravne vlasti zavisi kad će se uzeti molba u postupak i po istoj doneti rešenje.»

To so slabe strani oddaljenih krajev. Dokler se učiteljstvo v vseh ozirih ne osamosvoji, toliko časa bo imela javnost pogum znašati se nad njim.

II.

Samota oddaljene gorske vasi sprva neprijetno vpliva na človeka. Lepo je, obiskati tako vas v nedeljo popoldne in se zopet vrniti, a stalno življenje v samotni vzbuja v človeku čut osamljenosti, robinzonstva. Z našimi kmetskimi ljudmi se da čisto lepo občeavati; tudi zanimivih opazovanj in spoznanj boš doživel, vendar se hoče človeku, ki je izšel iz drugačnega kulturnega ozračja, izbi enake družbe. Iskal je boš v prvi vrsti pri sosednih tovariših. Ako najdeš v njih prave tovariše in prijatelje, ti bo že s tem bivanje v samotni mnogo olajšano. Vse težave, ki tarejo tebe in one, si lahko zaupate in svetujete drug drugemu, kako bi se rešili raznih nevšečnosti. Prijateljstvo s sosednimi tovariši zelo blagodejno vpliva tudi na sodbo ljudstva o našem stanu. Večkrat sem čul iz ust preprostega človeka: »Še nam se lepo zdi, da se tako razumete med seboj.« Če zaidete slučajno vsi skupaj v veselo, spodobno družbo, nič za to. Slučaji pa naj nikoli ne postanejo navada, sicer bo sodbja ljudstva hitro drugačna, da namreč iščete samo uživanja, ne pa prijateljske opore v raznih težavah.

V javnih lokalih razpravljati o naših zadevah je skrajno neokusno in tudi škodljivo. Marsikaka beseda da lahko povod za nadaljnje razmotrivanje pri ljudstvu in končno nastane iz komarja slon, iz prenaplajene besede pa cela afera, ki ustvarja napačne sodbje o celotnem stanu, ki smo sploh preglasni tam, kjer ni treba. Svoje zasebne stanovske zadeve obešamo večkrat na velik zvon, da žanjemo posmeh. Kjerkoli smo, je polno šolskega ozračja. Drugi stanovi nikoli ne razmotrivajo svojih zadev tako neženerano in še z tem zavarujejo pred javno kritiko.

Na vasi ne dobiš navadno drugačne sebi enake družbe kot duhovnika. So med njimi

siceno dobri ter inteligentni možje. Občevanje s takimi je pač lahko in prijetno ter navadno v obojestranski užitek v vaški samoti. Seveda ne boš naletel vedno na take uvidevne možje. Če pa greš globlje, boš našel pri mnogem iz tega ali onega vzroka čut zagrenjenosti in boš po tem tudi mileje sodil njegovo ravnanje. »Kdor vse razume, vse odpusča,« pravi Francoz. Tudi ti boš lahko temu ali onemu odpustil, če nima na primer socialnih čutov tako razvitih kot drugi. Pomisli ti moraš, da so sami brez družin in se že zato dostikrat ne morejo z vso dušo živjeti v položaj trpečega človeka. So pa tudi med njimi že od narave in po samovzgoji popolni altruisti. Mi sploh sodimo ljudi in stanove preveč po enem kopitu. Povsodi so dobri in slabi. Po teh lastnostih boš vedel uravnati tudi svoje razmerje do njih, ne pa po kakih drugih kriterijih ali kakih daljnih tujih interesih.

Na vsak način si moraš poiskati v samotnem kraju kako plemenito razvedrilo. Družba sama še ni vse. Mnogim jo deloma nadomešča lepa knjiga, leposlovna ali znanstvena, gospodarstvo, godba in razne druge panoge umetnosti. Kdor ni navezan na eno teh opravil, tega skoro ni mogoče šteti med izobražence. Nekatje je zapisano, da po zasebni knjižnici takoj spoznaš človeka. Ni pretirana ta sodbja. Imam prav značilne priče za to. Poznal sem nekoga, ki ni imel menda niti ene svoje knjige. Bil je po značaju zakrknjen in nedostopen, v šoli naravnost surov in strahovito zaljubljen v svojo modrost, pravi strah okoliški družbi. Drugi je ob selitvi prej prevažal zaboje knjig kot kaj drugega. Po prvem srečanju sem spoznal v njem ravno nasproten tip prejšnjega. In po daljšem občevanju sem videl, da se nisem prav nič motil. Ni bil sam umetnik, a odličien poznavatelj lepih umetnosti, ki so poleg prave domače vzgoje tudi pomagale vzgojiti v njem plemenitega človeka. Rečem ti samo: Človeka z lepo knjigo se ne boj, boj se pa onega, ki je naravnost zave-rovan v evangelijske kakega političnega lista.